

Jubiri de altădată

CHALEUR DU SANG
Irène Némirovsky

CLOCOTUL SÂNGELUI
Irène Némirovsky

Copyright © 2015 Editura **ALLFA**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NÉMIROVSKY, IRÈNE

Clocotul sângelui / Irène Némirovsky ; trad.:

Ioana Opaïț. – București : ALLFA, 2015

ISBN 978-973-724-487-1

I. Opaïț, Ioana (trad.)

821.133.1-31=135.1

Toate drepturile rezervate Editurii **ALLFA**.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată

fără permisiunea scrisă a Editurii **ALLFA**.

Drepturile de distribuție în străinătate aparțin editurii.

All rights reserved. The distribution of this book outside
Romania, without the written permission of **ALLFA**,
is strictly prohibited.

Copyright © 2015 by **ALLFA**.

Editura **ALLFA**:

Bd. Constructorilor nr. 20A, et. 3,

sector 6, cod 060512 – București

Tel.: 021 402 26 00

Fax : 021 402 26 10

Distribuție: 021 402 26 30;

021 402 26 33

Comenzi: comenzi@all.ro

www.all.ro

Redactare: Crenguța Năpristoc

Tehnoredactare: Liviu Stoica

Corectură: Elena Georgescu

Design copertă: Alexandru Novac

irène némirovsky

Irène Némirovsky s-a născut în 1903 la Kiev. În 1917, în plină Revoluție rusă, familia ei este nevoită să ia calea exilului și, după un an petrecut în Finlanda și Suedia, se stabilește la Paris în 1919. Irène începe să scrie în limba franceză, iar în 1926 își publică primul roman, *Le malentendu*. Devine celebră în 1929, odată cu publicarea celui de-al doilea roman, *David Golder*, ecranizat la scurt timp după apariție. În iulie 1942 este arestată și deportată în lagărul nazist Auschwitz-Birkenau, unde își va găsi sfârșitul, doar o lună mai târziu. Postum, îi sunt publicate mai multe volume, printre care *Suite française* (2004) și *Clocotul sângelui* (*Chaleur du sang*, 2007; Editura ALLFA, 2015).

irène némirovsky

clocotul sângelui

Traducere din limba franceză de
Ioana Opaîț

EDITURA ALLFA

Beam puncti slab alcoolizat, cum se obișnuia în tinerețea mea. Eu, soții Érarđ – verii mei – și copiii ne așezaserăm în fața focului. Era o seară de toamnă, iar deasupra câmpurilor lucrate și înmuiate de ploaie cerul era sângeriú; apusul prevestea o zi cu vânt puternic. Ciorile croncăneau. În casa mare ca o ghețarie curentul cutreiera peste tot aducând cu el aroma aspră și fructată a anotimpului. Héléne – verișoara mea – și fiica ei, Colette, se zgribuleau sub șalurile de cașmir ale mamei, pe care li le împrumutasem. Ca la fiecare vizită, mă întrebă cum de pot locui în văgăuna aceea, iar Colette, aflată în ajunul căsătoriei, îmi laudă farmecele sătucului Moulin-Neuf, în care avea să locuiască de atunci înainte și unde, așa cum îmi spunea, spera să mă vadă adesea. Mă privea cu milă. Sunt bătrân, scăpătat, holtei; mă ascund într-o cocioabă, în fundul pădurii. Lumea știe că am călătorit, că mi-am mâncat moștenirea. Când m-am întors în ținutul de baștină, asemenea unui fiu rătăcitor, până și vițelul cel gras murise de bătrânețe după ce mă așteptase în zadar atâta amar de vreme. Negreșit că soții Érarđ, comparându-și în gând soarta cu a mea, mă iertau că împrumutasem de la ei bani fără să-i mai dau înapoi, și îi țineau isonul lui Colette:

— Bietul de tine! Trăiești ca un sălbatic. Când fata o să se mute, trebuie neapărat să mergi la ea și să petreci vara acolo!

Totuși, chiar dacă ei nu cred, trăiesc și clipe plăcute. Azi sunt singur. S-a așternut prima zăpadă. Ținutul acesta din inima Franței este sălbatic, dar și bogat. Fiecare trăiește în propria casă, pe pământul lui, nu se încrede în vecini, își strânge recolta, își numără banii, iar de altele nici că îi pasă. Fără case simandicoase, fără musafiri. Aici trăiește o burghezie foarte apropiată de țărani, abia desprinsă din mijlocul lor. Au sângele iute și îndrăgesc toate roadele pământului. Familia mea împânzește provincia cu o vastă rețea de rude: alde Érard, alde Chapelin, Benoît, Montrifaut; sunt fermieri bogați, notari, funcționari, moșieri. Au case înstărite, izolate, clădite departe de târg, apărate de porți masive și ursuze, cu trei zăvoare, ca niște uși de închisoare. Dinaintea lor se întind grădini în care aproape că nu găsești flori: nimic altceva în afară de legume și de pomi fructiferi, ale căror crengi sunt legate de spaliere, ca să rodească mai mult. Camerele de oaspeți sunt încărcate de mobilă și mereu încuiate; proprietarii stau în bucătărie, ca să economisească lemnele de foc. Sigur că nu e cazul lui François și Hélène Érard. Nu am întâlnit nicio casă mai plăcută, mai primitoare, niciun cămin mai intim, mai vesel și mai cald decât al lor. Și totuși, pentru mine nimic nu se compară cu o seară ca aceasta: singurătate desăvârșită. Servitoarea mea, care doarme în târg, a încuiat găinile în coteț și a plecat acasă. Aud sunetul saboților ei pe drum. Eu am pipă, câinele care mi s-a cuibărit la picioare, zgomotul făcut de șoareci în pod, vântul care șuieră; fără ziare, fără cărți, cu o sticlă de vin care se încălzește încetișor în apropiere de grătarul căminului.

— De ce ți se zice Silvio, vere? întrebă Colette.

— O frumoasă doamnă care m-a iubit și căreia i se părea că semăn cu un gondolier – pe vremea aia, acum treizeci de ani, purtam mustață ascuțită și aveam părul negru – mi-a schimbat prenumele, Sylvestre.

— A, nicidecum! Mai degrabă semeni cu un faun, zi-se Colette. Frunte înaltă, nas cârn, urechi ascuțite, ochi care râd. Sylvestre, omul pădurilor. Numele ăsta ți se potrivește.

Dintre toți copiii lui Hélène, Colette este preferata mea. Nu este frumoasă, dar are ceva ce în tinerețe prețuiam îndeosebi la femei: pasiune. Și ochii ei râd. Are gura mare. Părul negru, diafan; își strecoară bucele mici pe sub șalul cu care și-a acoperit capul, spunând că simte pe la ceafă un curent rece. Lumea zice că seamănă cu Hélène când era tânără, dar eu nu mi-o amintesc. De când i se născuse al treilea fiu – Loulou, care avea nouă ani –, Hélène se îngrășase, iar pielea ei moale și ofilită mă împiedica să-mi aduc aminte de fata de douăzeci de ani pe care o cunoscusem. Avea un aer de placiditate mulțumită, odihnitoare. Vizita lor era una oficială: voiau să mi-l prezinte pe logodnicul lui Colette. Se numea Jean Dorin, era din familia Dorin din Moulin-Neuf, morari din tată în fiu. Pe lângă temelia morii curge un râu frumos, verde și înspumat. Când trăia moș Dorin mergeam acolo la pescuit de păstrăvi.

— O să ne servești niște mâncăruri de pește grozave, Colette! îi spusei eu.

François refuză punciul. Nu bea decât apă. Avea un barbișon cărunt și ascuțit, pe care îl mângâia încet.

— Când o să te lepezi de lume – sau, mai degrabă, când lumea o să se lepede de tine, așa cum mi s-a-ntâmpat mie –, n-o să-i duci dorul, îi spusei lui François.

Câteodată am impresia că viața m-a aruncat departe, ca o maree prea înaltă. Am naufragiat pe un țărm trist, ca o veche barcă zdravănă, care încă mai poate pluti, dar cu vopseaua decolorată de apă și mâncată de sare.

— N-o să ai ce regreta, pentru că nu-ți plac nici vinul, nici vânătoarea, nici femeile.

— O să-mi fie dor de soția mea, îmi răspunse zâmbind.

În clipa aceea Colette se așeză lângă mama ei și o rugă:

— Mamă, povestește-mi cum te-ai logodit cu tata! Nu mi-ai vorbit niciodată despre căsătoria voastră. De ce? Știi că a fost o poveste ca în cărți, că vă iubeați de multă vreme... Nu mi-ai povestit niciodată. De ce?

— Pentru că nu m-ai întrebat.

— Uite că te-ntreb acum!

Hélène încerca să scape și râdea.

— Nu-i treaba ta! Îi tot spunea lui Colette.

— Nu vrei să spui ca să nu te simți stânjenită. Și totuși, nu te rușinezi de vărul Silvio; probabil că el știe tot. Te sfiеști de Jean? Mamă, de mâine o să-ți fie fiu și trebuie să te cunoască așa cum te cunosc și eu. Cât aș vrea să trăiesc cu el așa cum trăiești tu cu tata! Sunt sigură că nu v-ați certat niciodată.

— Nu mă sfiesc de Jean, ci de hândrăliai ăștia, răspunse Hélène – și îi arătă zâmbind pe băieți.

Cei trei se așezaseră pe podea și aruncau conuri de pin în foc. Își umpluseră buzunarele. Conurile trosneau în flăcări, ascuțit și clar. Georges și Henri, care aveau cincisprezece, respectiv treisprezece ani, răspunseră:

— A, nu te sfii de noi, dă-i înainte! Nu ne interesează poveștile voastre de amor, făcu disprețuitor Georges, cu vocea lui în schimbare.

Micul Loulou adormise.

Dar Hélène dădea din cap și nu voia să vorbească. Logodnicul lui Colette interveni timid:

— Aveți o căsnicie exemplară. Și eu sper că... într-o zi... noi...

Bâiguia. Părea un băiat de treabă. Avea chipul uscățiv, blând, și ochi frumoși, neliniștiți, ca de iepure. Curios că Hélène și Colette își aleseseră ca soț același gen de bărbat: sensibil, delicat, aproape feminin, ușor de dominat și, în același timp, reținut, sălbatic, aproape pudic. Dumnezeuule mare! Eu nu eram așa! Îi privii pe toți șapte. Stăteam mai la o parte. Luaserăm masa în salon, singura cameră din casa mea în care se poate sta. Dormeam într-un fel de cămăruță aflată în pod. Salonul de care vorbesc este cam întunecos, iar în acea seară de noimembrie, când slăbea focul, nu se vedea nimic altceva în afară de cazanele mari, acele oale străvechi de aramă, agățate pe pereți, care strălucesc la cea mai mică flacăară. Când se puneau lemne pe foc, oalele iluminau chipuri liniștite, zâmbete binevoitoare, mâna lui Hélène purtând verigheta de aur și dezmierdând buclele micului Loulou. Verișoara mea purta o rochie albastră de mătase, cu buline albe. Șalul de cașmir al mamei îi acoperea umerii. François stătea lângă ea și amândoi își priveau copiii așezați la picioarele lor. Vrând să-mi aprind iar pipa, ridicai o bucată de lemn aprins, care îmi lumină fața. Îmi dădui seama că nu doar eu priveam cu luare-aminte în jur; și Colette era atentă, pentru că dintr-odată exclamă:

— Vere Silvio, ce expresie răutăcioasă ai! Am băgat adesea de seamă.

Apoi, întorcându-se către tatăl ei:

— Tăticule, aștept să-mi povestești cum v-ați îndrăgostit unul de celălalt!

— O să vă povestesc prima mea întâlnire cu mama voastră, spuse François. Pe atunci bunicul vostru locuia în târg. Cum știți, s-a însurat de două ori. Mama voastră s-a născut din prima căsătorie, iar mama ei vitregă avea, la rândul ei, o fiică făcută cu primul ei soț. Dar ce nu știți voi e că fata asta (sora vitregă a mamei voastre) îmi fusese hărăzită de soție.

— Ce năstrușnic! spuse Colette.

— Da, a fost mâna sorții. Prima dată când am intrat în casa lor, mergeam în urma părinților mei. Mă duceam la însurătoare ca un miel la tăiere. Dar mama, biata de ea, ținea mult să mă așez la casa mea și, după multe rugăminți, obținuse acea întâlnire care – m-a asigurat – nu mă obliga cu nimic. Am intrat. Închipuiți-vă cel mai sever și mai nepriam salon provincial! Pe șemineu erau așezate două torțe de bronz care închipeau flăcările lui Cupidon și pe care și astăzi le revăd în minte cu oroare.

— Dar eu! râse Hélène. Flăcările alea încremenite și nemișcate, în salonul veșnic neîncălzit, aveau o valoare simbolică.

— N-o să vă ascund că a doua soție a bunicului vostru avea un caracter groaznic...

— Taci! îi porunci Hélène. E moartă.

— Din fericire... Mama voastră are dreptate: despre morți, numai de bine. Era o femeie roșcată, foarte voinică, purta un coc roșu, mare și avea pielea foarte albă. Fiică-sa parcă era un nap. Tot timpul vizitei, nefericita și-a tot împreunat pe genunchi mâinile umflate de frig, fără să scoată o vorbă. Era iarnă. Ne-au servit cu șase biscuiți așezați într-o bombonieră și cu niște ciocolată veche. Mama, care era friguroasă, tot strănuta. Am scurtat vizita cât am putut de mult. Când am ieșit din casă,

începuse să ningă; am văzut copiii ieșind din școala de alături, iar printre ei, o fetiță de treisprezece ani care alerga și aluneca pe zăpadă, încălțată cu galoși mari de lemn, purtând o pelerină roșie, cu părul negru despletit, cu obrajii împurpurați și cu zăpadă pe vârful nasului și pe gene. Era mama voastră; niște băiețași se țineau după ea și aruncau cu bulgări de zăpadă. Era la doi pași de mine. Fata s-a răsucit, a făcut și ea câțiva bulgări și, râzând, i-a aruncat înspre băieți. Cum unul dintre saboți era plin de zăpadă, l-a scos și a rămas în pragul ușii, sărind într-un picior, în timp ce părul negru o lovea peste față. După ce tocmai ieșisem din salonul înghețat, despărțindu-mă de acei oameni afectați, nici nu vă închipuiți cât de plină de viață și de admenitoare era copila. Mama mi-a spus cine e fata. În clipa aceea am hotărât să mă-nSOR cu ea. Râdeți, micuții mei! N-a fost atât o dorință, cât un fel de viziune. Am văzut-o în minte: câțiva ani mai târziu, ieșea din biserică alături de mine, era soția mea. Fata nu era fericită. Tatăl ei era bătrân și bolnav, mama ei vitregă nu se ocupa de ea. Am făcut în așa fel încât să fie invitată acasă la părinții mei. O ajutam să-și facă termele, îi împrumutam cărți, organizam picnicuri, mici serate dansante doar pentru ea... Și ea a înțeles...

— Păi sigur că da, încuviință Héléne, iar sub părul cărunț ochii îi sclipiră poznaș și zâmbetul ei fu nespus de tineresc.

— Am plecat să-mi termin studiile la Paris. Nu puteam cere de nevastă o fetiță de treisprezece ani. Așa că am plecat și mi-am spus c-o să mă-ntorc după cinci ani și o s-o iau de soție. Dar s-a măritat la șaptesprezece ani; s-a căsătorit cu un om de treabă, mult mai în vârstă decât ea. S-ar fi măritat cu oricine, doar să scape de mama ei vitregă.

— În ultimii ani, zise Hélène, era atât de zgârcită, încât eu și sora mea vitregă aveam o singură pereche de mănuși. Ar fi trebuit să le purtăm pe rând, când mergeam în vizită. De fapt, mama mă pedepsea de fiecare dată când trebuia să mergem undeva și îi dădea mănușile surorii mele – o pereche frumoasă, din piele de capră. Atât de mult voiam să le port, încât gândul că, după ce o să mă căsătoresc, o să am o pereche numai a mea m-a făcut să accept primul bărbat care m-a cerut de nevastă și care nu mă iubea. Ce prostii faci la tinerețe...

— Am fost tare supărat, spuse François. Când m-am întos și am văzut că mica mea prietenă se transformase într-o tânără fermecătoare și puțin tristă, m-am îndrăgostit până peste cap... Iar ea...

Tăcu.

— Ia uite-i cum roșesc! strigă Colette, bătând din palme și arătându-și părinții cu degetul. Haideti, spuneți tot! Atunci a început povestea, nu? Ați vorbit, v-ați înțeles. Tata a plecat cu inima zdrobită, pentru că erai măritată. A așteptat răbdător, iar când ai rămas văduvă s-a întors și s-a însurat cu tine. Ați trăit fericiți și ați avut mulți copii.

— Așa e, spuse Hélène. Dar, înainte de asta, câte griji! Câte lacrimi! Cât părea de greu să rezolvăm totul! Și s-a petrecut atât de demult... Când primul meu soț a murit, tatăl vostru era plecat. Credeam că mă uitase, că n-o să se mai întoarcă niciodată. Când ești tânăr, n-ai răbdare. Fiecare zi care trece fără omul iubit te sfâșie. Într-un sfârșit, s-a întors.

Afară se întunecase de-a binelea. Mă ridicai și închisei obloanele mari de lemn, care scoaseră un geamăt lugubru. Zgomotul îi făcu să tresară, și Hélène spuse că e

timpul să plece acasă. Jean Dorin se ridică ascultător și se duse în camera mea să aducă hainele doamnelor. Colette întrebă:

— Și ce s-a-ntâmplat cu sora ta vitregă, mamă?
— A murit, scumpa mea. Poate-ți amintești că, acum șapte ani, eu și tata am fost la o înmormântare la Coudray, în departamentul Nièvre. A fost înmormântarea bieteii Cécile.

— Era la fel de rea ca mama ei?
— Ea? Nu, biata de ea! Era foarte blândă și amabilă. Mă iubea nespus, și eu o iubeam la fel. Mi-a fost ca o soră de sânge.

— E ciudat că n-a venit niciodată să ne viziteze...

Hélène nu răspunse. Colette îi mai puse o întrebare; mama tăcea în continuare. În sfârșit, pentru că fata insistă, verișoara mea spuse:

— Ei, toate s-au întâmplat acum atâta vreme...

Dintr-odată, vocea îi era ciudată, schimbată, distanțată, ca și cum ar fi vorbit în vis.

Atunci se întoarse logodnicul cu hainele și plecarăm. Îi însoții până la ei acasă. Locuiesc la patru kilometri distanță, într-o casă încântătoare. Mergeam pe un drumeag strâmt și noroios. Băieții erau în față, împreună cu tatăl lor, apoi veneau logodnicii, iar la urmă, eu și Hélène.

Îmi vorbea despre cei doi tineri:

— Jean Dorin pare un băiat de treabă, nu? Se cunosc de multă vreme. Au toate șansele să fie fericiți. La fel ca mine și François, o să ducă un trai liniștit, unit, demn... Mai ales liniștit... Fără zbucium, fără furtuni. Oare e așa de greu să fii fericit? Mi se pare că Moulin-Neuf are ceva liniștitor. Dintotdeauna am visat să trăiesc într-o casă ridicată pe malul unui râu, să mă trezesc noaptea, la

căldură, sub așternuturi, și să ascult cum curge apa. În curând o să vină și un copil, continuă ea visând cu voce tare. Doamne, dacă ai ști la douăzeci de ani cât de simplă e viața!

Ne despărțirăm în fața porții grădinii, care se deschise cu un scrâșnet ascuțit și se închise cu o notă gravă, joasă, ca o lovitură de gong care oferă urechii o plăcere deosebită, asemănătoare cu cea simțită de papilele gustative când deguști un vin bun. Casa era acoperită de iederă verde și deasă, din aceea care tremură la fiecare pală de vânt; dar în acel anotimp nu rămăseseră decât câteva frunze uscate și o împletitură de fier, luminate de lună. După ce familia Énard intră în casă, rămăseși o clipă pe drum împreună cu Jean Dorin și văzui cum luminile din salon și din celelalte camere se aprind una câte una; străluceau tihnit în noapte.

— Putem conta pe dumneavoastră să veniți la nuntă? mă întrebă logodnicul neliniștit.

— Cum să nu! De mai bine de zece ani n-am mai fost la o nuntă, spusei revăzând în gând toate ceremoniile la care luasem parte până atunci: acele îndelungate ospete de nuntă, chipurile roșii ale băutorilor, servitorii tocmiți din satul vecin, împreună cu scaunele și cu pardoseala de bal, tortul de înghețată la desert, mirele pe care îl necăjesc pantofii prea strâmți; și adunați din toate colțurile ținutului, rudele, prietenii, vecinii, care uneori nu s-au mai văzut de ani buni și care răsar deodată asemenea unor resturi plutind pe apă, răscolind amintirea gălceilor al căror început se pierde în negura vremii; amintirea iubirilor și a urilor defuncte, a logodnelor rupte și uitate, istoriile cu moșteniri și procese....

Bătrânul unchi Chapelain, care s-a însurat cu bucătăreasa, cele două domnișoare Montrifaut – două surori

care nu-și mai vorbesc de paisprezece ani, deși locuiesc pe aceeași stradă, pentru că într-o zi una dintre ele nu a vrut să-i împrumute celeilalte oala de dulceață – și notarul, a cărui soție a fugit la Paris, cu un comis-voiajor, și... Dumnezeule, ce alai de fantome aduce cu sine o nuntă provincială! În marile orașe, oamenii fie se întâlnesc tot timpul, fie niciodată. E mai simplu. Aici... Vă spun, exact ca resturile care plutesc pe apă! Iată-le cum vin și, în vâltoarea pe care o iscă, apar o grămadă de vechi amintiri! Apoi resturile se scufundă și iar rămân uitate pentru următorii zece ani.

Îmi chemai cu un fluierat câinele, care venise după noi, și îl părăsii dintr-odată pe logodnicul lui Colette. Mă întorsei acasă. La mine era plăcut. Focul aproape că se stinsese. Când flăcările nu se mai joacă, nu mai dănuiesc, nu mai țâșnesc în toate părțile, când apar mii de scânteii care se pierd fără să împrăștie nici lumină, nici căldură, fără să încălzească pe nimeni, când focul se mulțumește să facă oala să fiarbă molcom, atunci e cel mai plăcut.

Colette s-a căsătorit în 30 noiembrie, la prânz. S-a dat o masă mare, urmată de o reuniune dansantă, la care s-a strâns toată familia. M-am întors acasă dimineața, prin pădurea Maie, ale cărei poteci sunt în acest anotimp acoperite cu un covor de frunze atât de consistent și cu un strat de noroi atât de gros, încât se înaintează cu greu, ca printr-o mlaștină.

Rămăsesem până târziu acasă la soții Érad. Așteptasem; voiam să văd dansând pe cineva anume... Moulin-Neuf se învecinează cu domeniul Coudray, unde a locuit Cécile, sora vitregă a lui Héléne. Ea lăsase proprietatea moștenitoarei sale, o pupilă adoptată, care acum e măritată. Se numește Brigitte Declos. Bănuiam că cei din Moulin-Neuf și Coudray nu se au bine și știam că tânăra femeie va apărea. Chiar așa a fost: n-a trecut mult și a venit.

Era frumoasă și foarte înaltă, dând impresia de îndrăzneală, forță și sănătate. Avea douăzeci și patru de ani. Purta o rochie neagră scurtă. Dintre toate femeile aflate de față, doar ea nu se împopoțonase pentru nuntă. Aveam impresia că se îmbrăcase atât de simplu dinadins, în semn de dispreț față de provincialii care o priveau pieziș: toți o țineau la distanță. Se știa că fusese adoptată, așadar nu prea diferită de fetele trimise de Asistența Socială să lucreze în gospodăriile noastre. În plus, se căsătorise cu un țăran bătrân, zgârcit și viclean,

care avea cele mai frumoase domenii din regiune, dar nu vorbea decât în dialect și își mâna singur vacile la pășune. Fata îi toca banii: rochia fusese cumpărată de la Paris și purta mai multe inele împodobite cu diamante mari. Îi cunoșteam destul de bine soțul: el cumpăraseră mica mea moștenire, bucată cu bucată. Duminică îl întâlnesc uneori pe drum. Poartă pantofi și șapcă; proaspăt bărbierit, vine să contemple câmpurile pe care i le-am vândut și, pe care pasc acum vitele lui. Se sprijină în coate de porțiță; înfige în pământ bâta mare și noduroasă, de care nu se desparte niciodată; își sprijină bărbia în mâinile mari, puternice, și privește drept în față. Eu trec pe lângă el. Mă plimb cu câinele sau vânez. Mă întorc la căderea nopții, iar el e tot acolo; nu s-a mișcat o iotă. E bucuros; și-a admirat posesiunile. Tânăra lui soție nu trece niciodată pe lângă casa mea, și voiam s-o văd.

Îl trăsesem de limbă pe Jean Dorin. „Vasăzică o cunoașteți?” mă întrebaseră el, adăugând: „Suntem vecini, iar soțul ei mi-e mușteriu. O să-i invit la nunta noastră și va trebui să-i primim, dar n-aș vrea ca ea să fie prietena lui Colette. Nu-mi place că are purtări prea sloboade cu bărbații.”

Când tânăra femeie intră, Hélène stătea în picioare, nu departe de mine. Era emoționată și ostenită. Oaspeții tocmai terminaseră de mâncat. Se servise o masă de o sută de persoane pe un parchet de bal adus de la Moulins și instalat afară, într-un cort. Era o vreme călduță, umedă. Văzduhul era senin. Din când în când, câte un colț de pânză se ridica și grădina mare a casei familiei Énard se dezvăluia privirii: copacii despuiți, fântâna plină de frunze veștede. La cinci se scoaseră mesele și începu dansul. Nuntașii încă soseau. Erau dintre cei

mai tineri, cărora nu le place nici să mănânce, nici să bea prea mult, dar care vor să danseze. Distracțiile sunt rare pe la noi. Brigitte Declos se număra printre ei, dar nu părea să cunoască pe nimeni îndeaproape; venise singură. Hélène îi strânse mâna, cum făcuse și cu ceilalți; doar o clipă strânse din buze și afișă mutrița zâmbitoare și curajoasă în spatele căreia femeile își ascund cele mai tănuite gânduri.

Pe urmă bătrânii cedară tinerilor sala de bal improvizată și intrară în casă. Lumea se strânse în jurul focurilor; în odăile închise aerul era irespirabil. Se bea sirop de fructe și puncti. Bărbații discutau despre recolte, despre fermele date în arendă, despre prețul vitelor. Într-o adunare de oameni mai vârstnici există ceva imperturbabil; niște organisme care au digerat toate mâncărurile grele, amare și condimentate ale vieții, au eliminat toate otrăvurile și acum, pentru zece-cincisprezece ani, vor rămâne într-un echilibru perfect, bucurându-se de o sănătate morală de invidiat. Sunt mulțumiți de ei înșiși. Au trecut deja prin muncile chinuitoare și zadarnice ale tinereții care încearcă să modeleze lumea după propriile dorințe. N-au reușit, iar acum se odihnesc. Peste câțiva ani, o neliniște surdă îi va tulbura din nou; de data aceea va fi neliniștea morții. Ea le va schimonosi firea în mod ciudat, îi va transforma în ființe indiferente, sau bizzare, sau bântuite de tuse; oameni de neînțeles pentru familia lor, străini față de copiii lor. Dar, între patruzeci și șaizeci de ani, se bucură de o liniște precară.

Simțeam până în măruntaie toate aceste lucruri, după mâncărurile bune și vinurile excelente. Îmi aminteam de zilele de demult și de dușmanul meu crud, care mă alungase din acel ținut. Am încercat să fiu funcționar în